

Dieren in de Eerste Wereldoorlog

Op 11 november 2018 is het precies 100 jaar geleden dat WO-1 is geëindigd. Een goed moment om, behalve bij al het menselijke leed, ook eens stil te staan bij al die miljoenen dieren die in het oorlogsgeweld zijn gestroven.

De Eerste Wereldoorlog.

Op 28 juli 1914 breekt de Eerste Wereldoorlog uit. Al snel staat de hele wereld in brand. De geallieerden staan tegenover de centralen, te weten, Bulgarije, Duitsland, Oostenrijk, Hongarije en Turkije. Deze laatste landen vechten tegen Frankrijk, België, Italië, Portugal, Groot-Brittannië, de Britse koloniën, Roemenië, Servië, Griekenland, Rusland en de Verenigde Staten. Zij zijn de geallieerden. Kortom, de wereld staat in brand en niet voor niets wordt WO-1 'La Grande Guerre', De Grote Oorlog, genoemd. En Nederland? Wij waren neutraal. Bij ons leeft WO-1 dan ook niet zo heel erg. Wij hebben het liever over WO-2.

Op 11 november 1918 om vijf uur in de ochtend wordt de wapenstilstand getekend. De wapenen van alle landen zwijgen om 11 uur die ochtend definitief en WO-1 is ten einde. Hoeveel doden zijn er gevallen? Getallen vliegen over tafel maar de historicus Niall Ferguson heeft in zijn beroemde boek 'The Pity of War' de definitieve balans opgemaakt. Aan de zijde van de Centralen zijn 15.486.963 oorlogsslachtoffers te betreuren en bij de Geallieerden 19.556.863. Dat maakt in totaal meer dan 35 miljoen mensen die het leven lieten in deze oorlog. Inderdaad, La Grande Guerre!

Maar deze oorlog kon nooit gevoerd worden zonder de hulp van dieren. Dieren als vervoermiddel om mee aan te vallen (de cavalerie) en last- en trek dieren, teveel om op te noemen. Voor al die 35 miljoen mensen zijn ontelbare herdenkings- tekens en momenten geweest. Maar tot op de dag van vandaag is er geringe aandacht geweest voor al de overleden dieren. Dit artikel wil een kleine poging wagen om niet het leed te vergelijken tussen mens en dier maar om het een eerbetoon te laten zijn aan omgekomen dieren.

Waar gaat het nu ongeveer over?

In WO-1 zijn veel paarden, (muil)ezels, kamelen, ossen, koeien, honden, olifanten gebruikt om wagens mee te trekken of om mee aan te vallen. Een kleine 300.000-350.000 parkieten en postduiven hebben hun taken verricht. Diverse dieren zijn gebruikt als mascotte voor de legereenheid, zoals beren, honden, schildpadden en zeeleeuwen. Ontelbare glimwormen zijn gebruikt om in de loopgraven te kunnen lezen. Walvissen zijn gedood omdat ze op mijnen zwommen of met torpedo's tot ontploffing zijn gebracht want ze werden aangezien voor onderzeeboten (U-boot). Ontelbare katten zijn door soldaten ingezet om op de ratten in de loopgraven te jagen. Helaas hebben we geen Niall Ferguson om de getallen van de overleden dieren te weten. De literatuur is hierover ingewikkeld. Om een indruk te geven: van de 11 miljoen paarden die Engeland in WO-1 heeft ingezet, zijn slechts 60.000 teruggekeerd. Een schrijver spreekt over 16 miljoen paarden en muilezels die Engeland zou hebben ingevoerd van overzee. Het gaat om meer dan 100.000 honden die bijna allen gedood zijn tijdens het uitvoeren van hun taken. Karrentrekken, bewakings- en Ehbo-reddingstaken, rattenvangers, om maar wat inspanningen van honden te benoemen. Parkieten zijn ingezet om in de loopgraven te waar- schuwen voor gifgasaanvallen. Zo'n 250.000 duiven zijn als communicatiemiddel gebruikt en vlogen met boodschappen in kokertjes om de poot over het slagveld. Alle mensen van Duitse komaf of met vrienden in Duitsland moesten in Engeland al hun duiven vernietigen uit angst dat ze militaire zaken zouden verraden aan de centralen. Lizzie de circusolifant (eindelijk heeft een dier gewoon een naam!) versleepte zware lasten munitie in Sheffield.

Voor al die miljoenen naamloze dieren ontstaat het eerste respect in 1983 als het Imperial War Museum in Londen een tentoonstelling maakt over de rol van dieren in WO-1. Uiteindelijk mondt deze aandacht uit in 2004 in het Animals in

War Memorial in een parkje in Londen. De aangrijpende tekst 'They had no choice' (ze hadden geen keus) spreekt voor zich. Her en der zijn wel monumentjes opgericht voor een individueel oorlogsdier maar nergens gebeurde dat voor alle naamloze gebruikte dieren. Blijkbaar is pas nu de tijd rijp om de focus te richten op de rol van dieren in een oorlog.

Start van de oorlog in 1914.

Waarom zijn er zoveel dieren gebruikt terwijl toch na 1900 stoommachines en auto's zijn uitgevonden? In Engeland zijn er dan slechts 10.000 auto's, vooral als statussymbool en niet ingezet voor werktaken. Stoommachines zijn erg zwaar en zakken snel weg op bouw- en weide grond. De Engelse samenleving (en dat geldt voor alle landen in die tijd) heeft o.a. het paard nog meer dan nodig. (Duitsland is pas op het land vanaf 1950 'paardloos' als het om machines gaat). In 1900 in Londen zijn 11.000 taxi rijtuigen en 1000 paardenbussen, waarvoor 50.000 paarden nodig zijn. Pas in 1915 zijn de paardenbussen vervangen voor elektrische trams. De overbodig geworden paarden zijn voor goed geld verkocht aan het Engelse leger. Bij aanvang van WO-1 heeft Engeland slechts 25.000 oorlogspaarden, terwijl er op dat moment direct 150.000 nodig zijn. Aan motorvoertuigen bezit het leger het immense aantal van 80! Het paard was

de eerste decennia na de start van de oorlog het meest noodzakelijk.

Vanuit militair-strategisch oogpunt was de cavalerie het elitekorps. De artillerie en infanterie bungelden onderop. Maar de tijden veranderden doordat het kanon en de mitrailleur werden uitgevonden. Het zware artillerie geschut kan niet gemakkelijk snel het slagveld over en werd daarom in een soort loopgraven opgesteld. Onder de aanstormende cavalerie (paarden met hun ruiters) richtte dit een bloedbad aan. In de Krim oorlog (1854), de Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865) en de twee boeren oorlogen (1880-1902) zouden de krijgsheren toch tot het besef moeten zijn gekomen, dat de elite cavalerie feitelijk overbodig was. Toch bleven de veldheren aan beide zijden geloven dat in WO-1 de cavalerie aan het eind van de oorlog de fatale overwinningsslap zou uitdelen. Het omgekeerde was waar.

Het kanon maakte de oorlog veel statischer dan de paarden van de cavalerie. En tot ieders ontsteltenis verzandde het front ook nog in een langdurige loopgraven oorlog. Met oneindige kilometers prikkeldraad werden de slagvelden in vierkante meters verdeeld. 600.000 ton prikkeldraad werd uitgerold om de vijand tot staan te dwingen. De krijgsheren waren elke dag in de ban van het veroveren van een loopgraaf op de vijand, ook al gaat het om 10 tot 20 meter! De verliezen onder soldaten waren immens wanneer zij gedwongen werden om vanuit een loopgraaf te komen om zich op een vijandige loopgraaf even verderop te storten. Deze dagelijkse fixatie om vijandig gebied te veroveren, was geboren doordat in de Amerikaanse burgeroorlog voor het eerst een journalist dagelijks verslag deed van die oorlog. En ook in WO-1 was er dagelijks behoefte aan positief nieuws: 'We hebben weer 20 meter vijandig gebied veroverd!'

Een korte verwijzing naar WO-2.

Hitler was doodsbang dat zijn WO-2 oorlog ook een loopgravenoorlog zou worden. Hij noemde zijn oorlog niet voor niets een Blitzkrieg en angstvallig werden foto's van paarden met militairmaterieel uit de propaganda gefilterd. Maar 80% van de Duitse legermobiliteit was afhankelijk van paardenkracht. Vanaf 1939 verhoogde Hitler het aantal paarden in zijn leger tot bijna 3 miljoen. Er bestaan heimelijk genomen foto's van kanonnen en leger-voertuigen die door paarden uit de modder getrokken moesten worden. Niet te vinden in officiële oorlogsdocumenten maar wel in privéalbums van Duitse soldaten.

De oorlogsmachine start op.

Wanneer je de film 'Warhorse' gezien hebt, dan weet je dat alle oorlogslanden paarden confisqueerden van de bevolking om die naar het front te brengen. Een Engelse eigenaresse van een paar prachtige paarden heeft linten om de nek gebonden met de naam van het paard daarop. Later zal ze van een enkele overlevende soldaat horen dat ze dankbaar waren dat hun dier een naam had. Wat te denken van drie kleine kinderen die de Engelse defensie schrijven om hun 17jarige oude merrie niet mee te laten nemen naar het front. Ze hebben immers al twee paarden gegeven en hun 3 broers vechten al in Frankrijk. Ze mogen Betty de pony houden.

Hoe het de meer dan 11 miljoen paarden verging in de Eerste Wereldoorlog, kun je lezen op de rechterpagina.

Reageren?

rikroelfzema@gmail.com

Op aanvraag stuur ik u de literatuurlijst van de dertig boeken over 'dieren in WO-1'.

